

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2007 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2008

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2007 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarviosi vuodelle 2008 (HE 62/2007 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan. Puolustusvaliokunta on eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla päättänyt antaa asiasta lausunnon valtiovarainvaliokunnalle puolustusministeriön hallinnonalan osalta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Kari Rimpi ja talousjohtaja Timo Norbäck, puolustusministeriö
- prikaatikenraali Raimo Jyväsjärvi, Pääesikunta
- ilmavoimien komentaja, kenraaliluutnantti Heikki Lyytinen, Ilmavoimien Esikunta
- prikaatikenraali Mika Peltonen, Maavoimien Esikunta
- merivoimien esikuntapäällikkö, lippueamiraali Veli-Jukka Pennala, Merivoimien Esikunta
- pääsihteeri Henrik Nordell, Suomen Puolustus- ja Ilmailuteollisuusyhdistys ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Puolustusministeriön hallinnonalan menot ovat vuoden 2008 talousarvioesityksessä 2 425,7 miljoonaa euroa, missä on lisäystä 190,1 miljoonaa euroa kuluvan vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Saadun selvityksen mukaan lisäyksestä noin puolet aiheutuu puolustusmateriaalin hankintavaroihin aikaisempina vuosina kohdistetuista menoleikkauksista ja tilausvaltuuksien menoajoitusmuutoksista sekä näihin liittyvistä arvonlisäveroista.

Puolustusministeriön pääluokan osuus bruttokansantuotteesta on vuonna 2008 noin 1,28 pro-

senttia. Hallinnonalan henkilöstön kokonaismääräksi on arvioitu talousarviovuonna 16 700 henkilötyövuotta, missä on vähennystä vuoden 2007 talousarvioesitykseen 410 henkilöä. Puolustusministeriön hallinnonalalla toteutetaan tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus on vuoden 2011 loppuun mennessä 1 860 henkilötyövuotta.

Talousarvioesityksen keskeisiä tavoitteita ovat maan itsenäisyyden takaaminen kaikissa olosuhteissa sekä kansalaisten elinmahdollisuuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen. Suomen puolustuskyky mitoitetaan siten, että koko maata puolustetaan. Tätä varten ylläpidetään yleistä asevelvollisuutta, ja puolus-

tus rakentuu alueellisen puolustusjärjestelmän pohjalle. Kehittämällä sotilaallista yhteensopi- vuutta jatketaan valmiuksien luomista kansain- väliseen sotilaalliseen yhteistyöhön erilaisissa kriisitilanteissa. Puolustuksen kehittämisen läh- tökohtana on talousarvioesityksen mukaan kan- sallinen puolustus, joka mahdollistaa liittoutu- misen.

Puolustusmateriaalihankinnat

Puolustusmateriaalihankintoihin esitetään mää- rärahoja 669,5 miljoonaa euroa, missä on lisäy- stä 88,6 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen ver- rattuna. Lisäyksestä 10 miljoonaa aiheutuu ope- ratiivisten asejärjestelmien välttämättömistä va- raosahankinnoista ja 3,2 miljoonaa euroa enna- kollisesta kustannustasotarkistuksesta (0,5 %). Saadun selvityksen mukaan hinta- ja kustannus- korotus tarkistetaan jälkikäteen vastamaan hin- taindeksin osoittamaa toteutunutta kustannusta- son nousua. Puolustusministeriö piti asiantunti- jakuulemisissa tehtyä 0,5 %:n suuruista ennako- lista hinta- ja kustannustasotarkistusta liian pie- nenä. Valtiovarainministeriön tekemä vuoden 2008 inflatioennuste on 2,5 prosenttia. Saadun selvityksen mukaan liian pienenä tehty ennakol- linen hinta- ja kustannustarkistus voi puolustus- valiokunnan mielestä vaikeuttaa puolustusvoi- mien toiminnan tarkoituksenmukaista suunnitte- lua.

Talousarvioesitys sisältää puolustusvoimien materiaalisen valmiuden kehittämiseen uuden ti- lausvaltuuden (PVKEH 2008), joka on yhteis- määrältään 109,45 miljoonaa euroa vuosille 2008—2011. Tilausvaltuus jakaantuu kahteen hankekokonaisuuteen. Ensimmäinen on kaikki puolustushaarat kattava puolustusvoimien yhtei- nen integroitu tiedustelu-, valvonta- ja johtamis- järjestelmä. Toisella hankekokonaisuudella, il- mavoimien kehittämisohjelmalla, on tavoitte- na hyödyntää paremmin Hornet-kaluston mah- dollistamaa suorituskykyä.

Talousarvioesitys yhdessä vuoden 2007 kol- mannen lisätalousarvion kanssa mahdollistaa 18 käytetyn Hawk Mk 66 -koneen hankinnan Sveit- sistä. Koko hankintahinta — 41 miljoonaa euroa — vastaa noin kahden uuden koneen hintaa.

Hankinta kattaa varsinaisten harjoituskoneiden lisäksi myös tarvittavat varaosat ja huoltoväli- neet. Suomen nykyisen Hawk-kaluston uusimis- tarvetta voidaan kaupan myötä myöhentää noin 10 vuodella eli vuosiin 2025—2027. Lisäksi hankinta mahdollistaa nyt käytössä olevasta vanhemmasta kalustosta luopumisen nopeute- tussa aikataulussa, mikä puolestaan karsii huol- to- ja ylläpitokustannuksia. Puolustusvaliokun- ta pitää nopealla aikataululla päätettyä Hawk- kauppaa kokonaisuutena onnistuneena. Hankin- nan hyvä puoli on valiokunnan mielestä myös se, että se antaa lisää aikaa ilmavoimien lentokoulu- tussjärjestelmän tulevaisuuden tarkastelulle.

Puolustusvoimien toimintamenot

Puolustusvoimien toimintamenoihin esitetään määrärahoja yhteensä 1 411,5 miljoonaa euroa, missä on lisäystä 54,5 miljoonaa euroa. Henki- löstön palkkaukseen kokonaissummasta kuluu 726 miljoonaa euroa. Kiinteistömenojen osuus on 200 miljoonaa euroa, ja asiantuntijakuulemi- sissa kävi ilmi, että kiinteistömenoihin kohdis- tuu merkittäviä korotuspaineita myös tulevina vuosina. Lähivuosina ongelmaksi muodostuu puolustusvoimien käytössä olevien tilojen vuok- rakehityksen nousu ja puolustusvoimien räjä- hdevarastoinnin saaminen säädösten mukaiseksi vuoden 2012 loppuun mennessä. Räjähdevaras- toinnista aiheutuu mittava varastorakentaminen, joka on kokonaisuudessaan vuokravaikutukse- lista uudisrakentamista. Puolustusvaliokunta on aiemmin kiinnittänyt lausunnoissaan säännöl- lisesti huomiota puolustushallinnon kohonneisiin kiinteistökustannuksiin ja räjähddevarastointiky- symykseen. Asiaa on seikkaperäisemmin käsi- tely muun muassa lausunnossa PuVL 5/2006 vp — MINS 9/2006 vp, jossa otettiin kantaa minis- teriön selvitykseen puolustushallinnon kiinteis- töuudistuksen arvioinnista.

Tuottavuusohjelman henkilöstövaikutukset tulisi valiokunnan näkemyksen mukaan laskea kumulatiivisesti henkilövuosina jo vuodesta 2004 alkaen, koska merkittävä osa hallin- nonalan tuottavuustoimenpiteistä perustuu vuo- den 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon ja niitä on suunniteltu ja toteutettu

osana selonteon toimeenpanoa jo vuodesta 2004 alkaen.

Puolustusvoimien toimintamäärärahojen lisäys mahdollistaa puolustusvoimien toiminnan tason palauttamisen vuoden 2005 tasolle. Käytännössä kertausharjoituksiin kutsuttavien reserviläisten määrä eri puolustushaaroissa voidaan nostaa 25 000 reserviläiseen ja varusmiesten koulutus toteuttaa 40 maastovuorokauden tavoitetason mukaisesti. Puolustusvaliokunta ilmaisee tyytyväisyytensä siitä, että vuosien 2006 ja 2007 kestävämmän alhaisen kertausharjoitustason jälkeen puolustusvoimien toiminta on tältä osin normalisoitumassa.

Saadun selvityksen mukaan kumuloitunut varaosatarve ja kunnossapidon puutteet koskevat kaikkia puolustushaaroja, mutta erityisesti ne näkyvät ilma- ja merivoimien toiminnassa. Valiokunta kiinnitti puolustusvoimien varaosatarpeeseen huomiota jo lausunnossaan koskien valtiontalouden kehyksiä 2008—2011 (PuVL 2/2007 vp).

Asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi, että kaikkien puolustushaarojen toiminnan suunnittelua merkittävästi hankaloittava tekijä on polttonesteiden hintataso. Esimerkiksi ilmavoimissa yhden sentin hinnannousu lentopetrolin hinnassa aiheuttaa 600 000 euron ylimääräisen laskun.

Maavoimien osalta kuulemisessa tuotiin esiin NH 90 -kuljetushelikopterihankinnan merkittävästä viivästyisestä aiheutuneet kustannukset. Lokakuun 2007 alkuun mennessä puolustusvoimilla olisi pitänyt olla käytössä jo kolmetoista helikopteria kaiken kaikkiaan 20 tilatusta kopterista. Yhtään kopteria ei ole kuitenkaan vielä voitu ottaa käyttöön. Hankinnan viivästyminen voi johtaa muun muassa siihen, että resursseja joudutaan turhaan sitomaan vanhojen kuljetuskopterien elinkaaren pidentämiseen. Valiokunta ilmaisee myös huolensa siitä, kuinka NH 90 -projektiin osoitetun henkilöstön lentotaitoa ja palvelumotivaatiota Utissa saadaan ylläpidettyä ylimenokauden ajan. Kaiken kaikkiaan puolustusvaliokunta pitää kuljetushelikopterihankintaa varoittavana esimerkkinä materiaali-projektista, jossa hankitaan vasta suunnitteluas- teella olevaa kalustoa. Erityistä huomiota valio-

kunta haluaa kiinnittää NH 90 -hankinnan osalta myös hankintasopimuksen sisältöön korostaen muun muassa riittävien sanktioiden merkitystä toimitusten viivästyessä.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot

Puolustusministeriön pääluokassa sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin esitetty 48,2 miljoonaa euroa ja ulkoasiainministeriön pääluokassa 56,4 miljoonaa euroa. Saadun selvityksen mukaan tämä kokonaispanostus mahdollistaa nyt tiedossa oleviin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen, myös osallistumisen suunnitteilla olevaan EU-johtoiseen Tsadoperaatioon noin joukkueen suuruisella panoksella.

Valiokunta toteaa, että sotilaallisessa kriisinhallinnassa osallistuminen unionin taisteluosastojen toimintaan vaikuttaa siihen, että sotilaallisen kriisinhallinnan vaativuus kasvaa. Sotilas- ja siviilitoimintojen yhteistyö kriisinhallinnassa korostuu. Tästä hyviä esimerkkejä ovat Kosovo ja Afganistan. Tarve yhteistoimintakyvyn ja uusien suorituskykyjen kehittämiseen kasvaa, mikä edellyttää panostusta korkeaan teknologiaan, laatuun ja erikoisosaamisalueiden hallintaan. Kriisinhallinnan kasvanut vaatimustaso ja toimintaympäristön muuttuminen on jo johtanut muun muassa sen periaatteen tarkistamiseen, ettei kriisinhallintajoukkoja pystytä varustamaan yksinomaan sodan ajan kalustolla. Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kriisinhallintaoperaatioihin lähetettävälle suomalaisjoukoille hankitaan aina paras mahdollinen varustus, ja viittaa tässä yhteydessä muun muassa ISAF-joukkojen materiaalipuutteisiin, jotka on nyttemmin saatu korjattua.

Huoltovarmuus ja kotimainen puolustusteollisuus

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sotilaallisen huoltovarmuuden riippuvuus eurooppalaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä kasvaa koko ajan. Suomen huoltovarmuuden turvaaminen edellyttää kansainvälisiä sopimusjärjestelyjä sekä pitkäkestoisia strategisia kumppanuuksia materiaalin ja palvelujen tuottajien kanssa.

Kotimainen puolustusteollisuus on puolustusvoimille tärkeä ennen kaikkea sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta. Jatkossakin on välttämätöntä, että materiaalihankintaprojekteissa tähdätään vähintään 50 prosentin kotimaisuusasteeseen. Ulkomaille suuntautuviissa materiaalihankintaprojekteissa valiokunta pitää riittäviä vastaostoja tärkeinä. Valiokunta näkee, että vastaostovelvoitteen avulla Suomeen saadaan siirrettyä muun muassa tutkimus- ja tuotekehitysosaimista.

Puolustusvoimien asiakkuus ei kuitenkaan yksin riitä turvaamaan kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä. Puolustusteollisuuden puolelta tuotiin asiantuntijakuulemisissa esiin kesäkuussa 2007 valmistuneen puolustus- ja turvallisuusteollisuusstrategian merkitys. Se on eri viranomaistahojen ja teollisuuden yhdessä laatima dokumentti. Strategiapaperissa todetaan muun muassa, että suomalaisen puolustusteollisuuden elinmahdollisuuksien kannalta on tärkeää, että puolustusvoimien tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoituksen taso pysyy vähintään nykyisellä tasolla. Valiokunta yhtyy tähän arvioon. Strategiapaperissa linjataan,

että sen toteuttamisen vastuu valtionhallinnossa on puolustusministeriössä ja puolustus- ja turvallisuusteollisuus toteuttaa strategiaa omalta osaltaan. Valiokunta pitää hyvänä, että strategiassa nimetään valtionhallinnossa monien toimijoiden joukosta selkeästi se taho, jolla on johdovastuu strategian toteuttamisesta.

Puolustusvaliokunta pitää strategiapaperia tärkeänä asiakirjana pohdittaessa niitä linjauksia, joilla Suomessa pystytään säilyttämään elin-kelpoinen puolustusteollisuus. Saadun selvityksen mukaan strategiapaperia on tarkoitus hyödyntää valmisteltaessa seuraavaa turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa. Puolustusvaliokunnan mietinnössä (PuVM 1/2004 vp) esitetyn lausumaehdotuksen pohjalta eduskunta edellytti, että seuraavassa selonteossa on oma osionsa suomalaisesta puolustusteollisuudesta ja sen tulevaisuudesta.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Olli Nepponen /kok	Reijo Laitinen /sd
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Juha Mieto /kesk
	Juha Hakola /kok	Lauri Oinonen /kesk
	Hanna-Leena Hemming /kok	Reijo Paajanen /kok
	Reijo Kallio /sd	Sirpa Paatero /sd
	Saara Karhu /sd	Sari Palm /kd
	Inkeri Kerola /kesk	Eero Reijonen /kesk
	Jaakko Laakso /vas	vjäs. Klaus Pentti /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.